

24.385

RIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

Nu se împru-
mută acasă.

«PROPĂȘIREA»

REVISTA SOCIETĂȚII CORPULUI DIDACTIC
DIN
Judetul Némțu

Anul al VI-lea — Piatra N. — 15 Septembrie 1901, No. I.

Cătră Celilorî

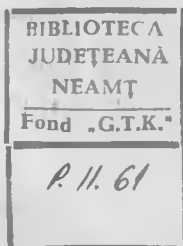
Cu începerea acestui nou an școlar, «*Propășirea*» intră în al VI an de muncă. Dacă această Revistă n'a realizat progrese bătătore la ochi, după unii, ea a fost în schimb povățuitorul și sfătuitoarul dascălului, a dascălilor din acest județ mai cu samă și sprijinul cantinelor școlare din județ și oraș.

Ca și până acuma «*Propășirea*» va continua modestul ei rol comptând pe sprijinul material și moral al publicului inteligent și al membrilor corpului didactic, cari mai mult de cât ori cine trebuie să susțină și să deie concursul, acestui organ de publicitate pur dăscălesc, câmp liber des-ohis atât aceluî care vrea să scrie cât și celui ce ține a se instrui.

În această revistă, publicul generos, care contribuie la întreținerea cantinelor școlare, va găsi regulat dările de samă ale Societății, dări de samă menite a ține în curent pe Autorități și public de administrația cantinelor și întrebuințarea banilor ce filantropia publică hărăzese cu atâta bună voință copiilor poporului.

O dulce mângâere era rezervată «*Propășirei*» în acest al VI an, aceia de a se vedea apreciată și încurajată de unul din cei mai distinși oameni ai țerii, în persoana căruia să închegă un întreg trecut de merit și cultură: Dl. Nicolai Ionescu fost profesor universitar, a bine voit a cere să fie prenumerat printre colaboratorii revistei noastre.

Membrii corpului didactic grupați în jurul «*Propășirei*» aclamă cu recunoștință sosirea D-lui Ionescu între ei și dacă în mijlocul luptelor, lipselor și piedecelor de tot felul n'am fi întâlnit în cale-ne de cât această și senină n'am fi vădut de cât acest zimbet de încurajare, nu n' s'ar fi întins de cât numai această nobilă mână prietenească; totuși să credă Dl. N. Ionescu că ne-am fi simțit cu prisosință resplățiți.

Educația lui Ionel prin școală și familie *)

Infățșarea lui Ionel la vârsta de șesă ani.

Până la șesă ani, creșterea sau educația lui Ionel a fost mai mult casnica, în casă și în familia noastră.

La trup, Ionel era sănătos, întreg, vârtos, sprinten și frumos.

Era cumpătat în împlinirea trebuințelor lui: în mâncare la joc și la lucrări. Orî-ce poftia cu stăruință, cu stăruința îi și refușam, de la început. El scia să deosebească apa și aerul bun și curat de cel stricat; făcea băi de apă, de aer și de lumină, umblând vara desculț și a-desta cu capul gol . . . Înainte de mîncare se odihnia puțin și se spăla pe mîni; după mîncare făcea gargară cu apă curată și stămpărată apoi stătea și vorbea cu modestie cînd era întrebat de cei mai mari; el nu alerga și nu se juca înlată, după masă. El scia să nu bea apă rece, cînd era obosit . . . Hainele și le ținea curate și le cruța. Ionel se culca de vreme și se scula de diminea

În privința morală Ionel era ascultător, supus, sincer și modest. El scia să asculte de mine, de mamă-sa și de toți cei mai mari din jurul scîi, fiind-ea tot de-una, de la început l'am făcut să asculte și să facă orî să nu taca, după cum îi ceream noi, părinții. El scia, că voința lui trebuie să fie voința noastră; scia, că noi nu-i ce-

*) Din «Ionel». — Educația unui bun copil. — «Arte pentru părinți și alți educatori» scrisă în formă de roman pedagogic, ca «*Emilul*» lui Rousseau. Tatăl lui Ionel este învățator într-un sat de munte și vrea să facă din copilul său un bun agricultor. Această carte e sub tipar și va apărea în 1 Septembrie e în tipografia A. Todoran în Gherla (Transilvania). Copriade 32 coli de tipar și va costa 2 lei.

ream ceea-ce l'ar fi costat prea multă oboseală, mai puțin, ce ar fi trecut peste puterile lui. Din contră îi ceream să facă numai ceea-ce îi făcea plăcere, fiind că plăcerea face totul în creșterea copiilor. L'am deprins să guste plăcere de frumusețile naturii, de vorbele și de faptele bune și frumoșe, adevărul, dreptatea și binele erau călăuza lui în viață. L'am păzit de vorbe și de fapte urâte, mânia, pisma, minciuna, prefăcătoria, hoția, loviturile sau bătaia le-am împedecat tot de-una și când scăpa de pe calea binelui, îl pedepsiam chiar cu strășnicie, dar cu dreptate. Ne-am îngrijit, ca Ionel să aibă buni tovarăși de joc, dintre cari, dacă une ori se începea vre-o certă, căutam pe cel vinovat, care era îndepărtat de la joc; alt cum dinsul era bine voitor, îngăduitor și prevenitor față cu alți copii.

Cu privire la pricepere, am obișnuit pe Ionel să fie cu luare aminte la tot ce vedea în jurul său: oameni, animale, plante, pietre și tot felul de lucruri și lucrări măestrite. Indată ce vedea o ființă, scia să spue ce este, cum este, ce face, ce colore, ce formă, ce părți are? Cine a făcut'o? și pentru-ce? Sau, dacă nu cunoscă ființa, întreba pe cine întâlnea în cale, despre aceste proprietăți. Îi dădeam voie să privească, să cerceteze și să cuprindă mai mult cu ființele și cu lucrurile ce-i plăceau mai mult, și acesta, în fie-care an tot mai amănunțit. În mijlocul naturii, Ionel se găsia ca acasă. Cuminția lui se arată în pricepere și nu în limbuție!

Preste tot, în creșterea lui Ionel și a Mărioarei ne-am într'armat cu multă stăpânire de noi înși-ne, cu multă răbdare: îl supravegheam pururea; eram cu mare luare aminte la firea adecă la aplecările și la faptele lor; le dă-

deam mai puține porunci dar cu atât mai multe pilde bune, fiind ea eram convinși, că motivul tuturor calităților ca și al scăderilor copiilor pot să se afle în crescători; sciam din a noastră pățanie, că atunci când părinții vor fi destul de buni vor fi și copiii . . . De la bunătatea noastră, a părinților le-am îndreptat luarea aminte la bunătatea bunicilor a servitorilor și a altor omeni precum și la bunătățile ce ne pot aduce unele animale și plante, în sfârșit i-am povățuit și i-am obicinuit a crede, că D-deu este, care ca un tată bun și preaputernic, ne-a creat, ne ține și ne dă tot de ce avem lipsă și căruia trebuie să ne rugăm și să i mulțămim. La șese ani Ionel scia și simția, că el trebuia să facă tot ce adăogă la binele seu și al altora și să se abție de la tot ce pricinuesc pagubă sau durere: el presimția puterea, mărirea și bunătatea lui D-deu.

Ast-fel era Ionel înainte de a intra în școlă, un copil sănătos, deștept, sglobiu, deschis la inimă, ascultător și îndrăzneț, era fericit în societatea altor copii; dar era mulțămît și când era singur, fiindu-si și-eș indestul: era în Arcadia fericită!

Pregătirea lui Ionel pentru școlă(*)

Ionel trecuse, în primăvară, de 6 anișori, fără să fi stat întrun'a macar un ceas în școlă, cu școlarii. Odată când se ceru el la școlă, i-am dat voe să între în clasă, dar abea a stat câte-va minunte și îndată se ceru a casă. Atunci un băiețel al vecinului, pe care-l cunoscea bine

*) = Prea potrivită pentru timpul acesta, când reincep școlile.

Ionel, îl luă de mână și-l condu-se afară, unde-l aștepta Elenuța, cu care se duse a casă. Minteța lui Ionel nu era încă destul de cōpta pentru învețatură și lucrare d'abinele. De aceea, de câte ori soția mea ini dicea să iau pe Ionel cu mine la școlă, îi respundeam:

— Lasă-l în pace, mamă, că încă nu i-a sosit cēsul! Tot lucrul la timpul sēu! Când va sosi pentru Ionel cēsul de învețatură, să veți cum singur se va cere la școlă. Și atunci cu nimic pe lume nu-l veți mai putea opri a casa. Negreșit, că acest cēs nu e departe și noi trebuie să pregătim copilul pentru școlă.

Scii, draga mea, că de ori-ce lucru vrei să te apuci mai întâi trebuie să cumpănesci cum să-l începî ca să iasă mai bine. Vrei să faci de o pildă o căletorie, atunci te pregătesci înainte, căutându-ți și punēdu-ți în rānd tot ce cređi că-ți va trebui, ca să nu suferi lipsă. Cu atāt mai mult se envine să pregătim pe Ionel pentru căletoria în viață, căci școlă pregătesce pe copil pentru viață, după dicătōrea înțeleptă: Școlă face omul om, ca altoiul pomul pom! . . .

Reu fac părinții, cari își trimit copiii la școlă fără nici o pregătire, întocmai cum cine-va își duce viței la pașune sau la târg, ca învețătorul să-și frăminte mintea dinșii cum o vře. Apoi și mai reu fac acei părinți, cari de câte ori copilul neastămpărat face vre-o năsărambă îl amenință cu școlă și-l sperie cu învețătorul.

— «Las' că ve merge tu la școlă, acolo îți va arăta ție învețătorul!

Asemenea amenințări nu fac pe copil mai cu minte; dar au darul să-l înstrăineze de școlă, pe care și-o închi-puesce ca o pușcărie, iar pe învețător ce un bătaus, un

tiran care e intrarniat cu vergi și cu bastoane și de care copilul trebuie să se teamă și să-l încunjore . . . Din potrivă, toți părinții ar trebui să știe, că dacă vor ca copiii să meargă la școală cu drag și să învețe cu plăcere, ei ar trebui să le spună de mai înainte, că școla e cea mai frumoasă și cea mai plăcută casă unde vor găsi alți copii buni și cu minte, cu care se vor juca, că învățătorul sau învățătoarea e un tată sau o mamă bună, care îi așteaptă cu dor, îi primesce cu bucurie și-i învață multe lucruri frumoase, folositoare și trebuitoare, mai ales le spune povești frumoase. Părinții înțelepți mai spun copiilor că învățătorul iubesc pe copii cuminți și numai pe cei răi îi certy. In școlă, cu alți copii împreună, copilul cu minte, scrie, cetyesce cântă și se jocy. Numai copiii care merg cu drag la școlă și acolo învață și se portă bine, când se fac mari, ajung să fie oameni învețați și cinstiți de totă lumea, iar copiii, care nu învață și se portă rău in școlă se fac nisce pungăși și când's mari, rămân prosti, trențeroși și ca vai-le-capul lor! Părinții vor stărni plăcerea copiilor către școlă și dacă le vor făgădui haine noue, și cărți frumoase și o minge mare și mai frumoasă . . . Bine este când tata sau mama, un frate mai măricel sau alt cineva din casă deprinde pe copil încă înainte de a intra in școlă cu lucruri școlare cele mai plăute ca: scrisul, desennul cu cărbune pe podclă cu bățul sau degetul in nisip, sau îl învață să meryă frumos; să cânte ceva . . .

Iată cum am pregătit noi pe Ionel al nostru pentru școlă . . . Incă in primăvară vedyndu-mă lucrând in grădină mă întrebă, de ce curăț pomșorii de omidi, de ce-i retez, de ce pe unii îi mut alturea; de ce pe alții îi

altuesc? Atunci îi arătam pomii cei măricei, care făceau poame de mâncat și îi spuneam că, dacă n'ași curăți și n'ași altui pomișorii când ar fi mari, ar face pome mici și pădurețe . . . Acesta o să veđi, tu Ionel mai bine, când vei fi mai mare.

Când îi vorbeam așa, el stătea pe gânduri! . . . În vara aceea l'am dus și la pădure, unde aflând nisce pomii pădurei, l'am făcut să guste din poamele lor.

— Veđi, dragă Ionel, dacă și pe pomii aceștia, când erau mici, i-ar fi curățit, și i-ar fi mutat de aci, din pădure și i-ar fi altoit cine-va, acum ar face pome mari frumoșe și gustose.

— Nu uita dragă băețele, că altoiul face pomul pom! . . .

La examenul de vară am luat pe Ionel cu mine, la școlă. Școlă era foarte frumos împodobită cu verdetă și cu stéguri. Copiii erău curăți și îmbrăcați în haine de sərbătore; de asemenea și părinții și frații și surorile școlarilor

Mai mult îi plăcură lui Ionel cântecele și jocurile copiilor din clasa întâiu, jocuri ce le făcură în fața părinților în curtea umbrösă a școlii la comanda dömnei învățătore. Ionel prinse de mână pe Elenuța și ceru voe dömnei învățătore să intre și el în joc, când copiii făceau rötă împreună și se numărau așa:

Ala, Bala . . .	Cu tichie de frânghie
Portocala	Ca pană de ciocărlie
Eșii bădiță	Cu căruța Răduliei
La portiță	Cu caii împăratului
Că te-așteptă Talion	Cu biciul cumnatului
Talion, fecior de domn	În mijlocul satului!

Clanț zbanț !
Dorobanț !
Cioc, boc !
Treci la loc!

Și apoi se jucău De-a-v'ați-ascunselea !

Mult îi plăcu lui Ionel și vorbirea lui Tudorel cu Linuța care pentru părinți, o scriu aci:

Linuța : — Nene ! unde te duci ? Stați aci și joca-te cu mine !

Tudorel : — Nu pociu; a venit vremea de școlă. Trebuie să plec !

Linuța : — Dar ce ai tu să faci la școlă ?

Tudorel : — La școlă ? . . . Am să înveț. *Bunicica*¹⁾ ne arată să scriem, să cetim, să socotim la mașină, să cântăm și să ne jucăm la gimnastică. Bunicica în toate dăilele ne spune câte-o poveste frumousă . . . Ne spune cum să ne purtăm cu tata, cu mama, cu frații, cu surorile și cu totă lumea. Domnia-sa ne vorbește de animale, de păsărele și de floricele. De multe ori, ne spune și ne arată cum trebuie să ne închinăm lui D-zeu.

Vezi tu, Linuțo, câte lucruri frumouse învețăm noi la școlă ?

Linuța : — Dacă e așa, apoi voi să merg și eu cu tine, la școlă !

Tudorel : — Dar, tu ești încă prea mică, Linuțo ! Lasă ! când te-î face mai măricică, atunci o să te i-au eū cu mine.

Linuța : — Fie și așa ! Dar când te-î întorce de la școlă de-amiedi, să-mi spui și mie ce ai învețat astă-dă la școlă²⁾.

1). Așa se cheama conducetorea grădinei de copii.

2). Din «Abecedarul» nostru.

Când Tudorel dise Linuții: Dar, tu ești încă prea mică, — Ionel al nostru trase pe mamă-sa de mână, o făcu să se aplece și îi dise, la urechie.

Mamă, eu nu sunt prea mic . . . eu sunt tot așa de mare ca și Tudorel . . . Mamă, voiți să fiu și eu școlar cu Tudorel.

Atunci îi răspunse mama.

— Lasă, draguțule, că te-î face și tu școlar, când se vor cōce pōnele.

Mult i-añ plăcut lui Ionel și gimnastica elevilor mai mari și jocurile Mocăncuța și Bătuta, ce-î învățasem eu și cu care am sfârșit esamenul, în curtea școlii, sub teii cei umbroși care, chiar atunci fiind înfloriți, fermecau lumea cu mirosul lor cel mai plăcut. Premiarea elevilor silitori și bunî, de asemenea mișcă pe Ionel. Când fură chemați la premii Tudorel și Linuța, am văduț lacrimi de bucurie în ochii lui Ionel, el îi privia cu atăta dragoste și mirare, de par'că ar fi voit să fie el în locul lor.

După isprăvirea lucrărilor de esamen și mie imî spuse Ionel, că va merge și el la școlă, și el e așa de mare ca copiii din școlă de la Bunicica, și el vrea să fie ca Tudorel cel silitor și cu minte.

În vacanța aceea de vară Ionel se gândia mult la școlă. Ceru să învețe pe din-afară și el și Măriora vorbirea lui *Tudorel* cu *Linuța* și adese o spuneau amândoi; ceru să-î dauă tăbliță și carte. Tōte aceste dorințe i-le implinirăm și îl povățueam și îi arătam, când avea potă să se cuprindă cu lucrările aceste.

Intr'ast-fel am pregătit noi pe Ionel pentru școlă.

Părinții și toți cei mai mari, trebuie să-î vorbescă copilului despre școlă ca despre o casă forțe frumoasă unde sede un nene bun ce-î dice învățator, care are mulți

copii cărora le dă mere și nuci și jucării ca să se jöce toți împreună.

Pentru copil școla trebuie să fie o casă sfântă și învătătorul un părinte adevărat, care chiamă cu drag și primesce la sine pe copiii buni.

V. Gr. Borgovanu

Notițe asupra scoalelor ar'mănesci din Turcia Europeana

Profitând de ospitalitate ce mi acordă Revista *Propășirea* m'am hotărit a arăta stimaților cetitori ai numitei reviste câte-va notițe asupra școlilor ar'mănesci din Turcia Europeană, această cestiune fiind la ordinea zilei.

Armânii din Turcia, porecliți de străini „*Culo-vlahi*“ (Români-șchiopi) ori *Tințari*. (Fii de împărați), au trăit secole în mijlocul atâtor popore neamice fără a'și perde „*graiul părintesc*“ cum dic ei.

Pe la anul 1864, domnul Dimitrie Atanasescu, originar din comuna românească *Tárnova*, (Macedonia), plăcă din București cu cărți pentru a deschide o școlă românească în orașelul său natal.

Prin o stăruință, fără de sēmën, reușese a deschide școla.

Mitropolitul grec nu vedea cu ochi buni acest *ghimpe ar'mănesc* în calea lui.

Afurisi pe ori-care părinte și-ar trimite copiii la școla românească. Nu era ajutat de nici un Grec sub pedepșă de a fi afurisit și acesta Preotul nu avea voe să'i între în casă; să-i cetască, să-i boteze copiii, să-i cuminece să-i îngrope pe cei morți etc.

Institutorul român avu și el aceiași sortă.

Românii cu dor de neam continuă ași trimite copii la școlă. Mitropolitul vedënd, că prin persecuțiunile ce'i

stăteu în putere nu putu face nimic, interveni pe lângă autoritățile turcești și școla se închise, iar institutorul aruncat în închisore. I se făgădui, că dacă va ține cu planurile grecesci va fi eliberat. Apostolul românismului refusă.

După cât-va timp fu eliberat. De astă dată domnul Atanasescu avea curaj mai mare, eăci prin speranță și prin credință se vădu liber.

Prin timpuri și mai bune și mai rele trecu până la 1866, când reușese a redeschide școla sa, care funcționa până astă-dî

Iată prin ce greutateți a trecut primul institutor român din Macedonia pentru a pune farul românismului printre talazurile uriașe ale grecismului.

Domnul Apostol Mărgărit, fost inspector al școlilor armănesci din Turcia, a fost la început dascăl în școla grecescă din *Vlaho-Clisura* (Clisura Românească)

El treptat arată elevilor săi, care erau Români, diferite subiecte din Istoria Românilor. El le povestea romănesce, cu tôte că era institutor la școla grăcă. Mitropoiitul grec l'a afurisit și l'a isgonit de la școla grecescă

În dorul mare pentru neam stăruiesce domnul Mărgărit și obține autorisație imperială de a deschide o școlă românească. Câte suferinți n'a îndurat! A fost aruncat în lanțuri și dus pe jos în o iarnă gerosă, de crapați pietrele Causa școlei romănescei a triumfat însă.

În anul 1868 s'a deschis și școla Vlaho-Clisura.

Nu o școlă sați două s'ați deschis în condițiunile a-aceste, ci multe.

Am arătat aceste 2 casuri, primele începuturi, pentru a se pute înțelege ce muncă de fer ați depus acești barbați pentru a plânta sămînța românismului în un pământ bun dar întelenit de mărăciniți inamicilor.

Școla se deschidea, dar nu era local

Bani pentru plata chiriei nu erau. Ce făceți bieții dascăli? Improvisați o cameră a unei rude drept clasă.

În loc de bănci nise scaune, câte-va cărți aduse din țară forma materialul didactic.

Venia iarna, frig afară și în casă.—Lemne n'avea școala, ca acuma de la Primărie. Ce au făcut?—Într'un ulcior spart pe jumătate, plin cu cenușe, se punea mangelul adus de fie-care elev. Se aprindea atară pentru a se curăți de oxidul de cărbune, vătămător sănătății, și odată aprinși se puneu cu ulciorul în mijlocul clasei.

Se întâmpla că cei dinăuntru aveu *norocul*, ca vre-un geam să fie spart, ori ușa să nu se pôtă închide bine.

În aceste modeste școle s'au început în Macedonia, învățământul pentru Români, în limba lor maternă.

Buget pentru școlile aceste nu era, ci din vre-un fond 6re-care se dispunea plata primilor dascăli. Așa, comuna Iași a plătit mi-se pare, vre-o 2 ani pe institutorul I. Bradalexi din Avela —Școala din această comună a fost înființată pe la 1868.

Comuna Iași suprimă fondul pentru susținerea școlii. Lucru firesc, urma să fie închisă. Institutorul, om cu inimă, continuă a ține cursuri un an și mai bine, până 1 se făcu din București o leafă pe jumătate cât fusese înainte.

El continuă și astăzi, după câte am auzit, a fi unul din vrednicii luptători ai românismului în Macedonia.

Un institutor din comuna Gopeș anume D. Cosmescu, n'a primit salariul timp de 3 ani. El a continuat cu curaj, vîndîndu-și lucrurile pentru a avea hrana și a îndeplini cu credință datoria lui de apostol a românismului.

Aceste exemple citindu-le, ne putem face o iconă vie a deschiderii și susținerii primelor școle române din Turcia.

În timpul Ministrului de culte și instrucțiuni publice D. Bolintineanu și a stăruințelor d-lui V. A. Ureche și a altor buni Români, s'a format școala macedo-română pentru recrutarea corpului didactic al școlilor române din Macedonia, Albania și Epir.

Încet, încet, numărul școlilor mixte se mărește.

Școlile de fete cu mult mai târziu s'au înființat.

Liceul din Bitolia s'a înființat la anul 1880. El a fost prima școală secundară românească în Turcia.

Școala comercială din Salonie este înființată acum 2 ani.

Numărul școlilor primare este de peste 80. Adăugăm un liceu cu 7 clase la Bitolia, 2 gimnasilă la Berat și lanina trei școli comerciale la Salonie, Crușora și Veria.

Bugetul școlilor s'a ridicat treptat cu mărirea numărului de școle așa că ajunsese la o jumătate de milion aprópe.

Astăzi, având școlile deschise cu autorizația guvernului turecesc, având un buget hotărît după împrejurări, având localuri închiriate, având încălzitul pe timpul iernei, având mobilier după împrejurări, având mai pe sus de toate exemplele acelor demni apostoli, cari le-au înființat și au suferit pentru susținerea lor, victoria se pöte obține prin o stăruință, bună-voință și muncă mai mică.

Inchipuiți-vă un dascăl numit în Macedonia, a cărei școală acum s'a deschis. Prima lui grijă va fi să aibă elevi. Deci, prin conduita lui model din toate punctele de vedere să atragă atențiunea părinților, prin modul lui de predare să câștige iubirea celor căți-va primii elevi, pentru a'i transformă în elemente de a aduce pe alți elevi, prin o muncă de fer, școala începe a fi mai populată și munca depusă a ave róde frumoșe.

Școala, fiind însă deschisă de mai mulți ani, prin mai puțină muncă se pöte căpeta róde satisfăcătoare

Iată de ce am numit pe acei primii dascăli, *apostoli* căci și-au sacrificat viața și tot avutul lor pentru înaltul scop; *predarea învămîntului la Armâni în ar'mănesce.*

Meritul lor este asemenea ca alui Lazăr și Eliade din România și ca altor apostoli din celelalte țeri.

Portretele lor ar trebui să facă podóba caselor armâne.

Fie-care școală din Turcia, ar trebui să aibă portretul primului ei profesor.

Cred că acesta ar fi un frumos exemplu pentru tinerile generațiuni, căutând a lucra mai cu inimă de neam împrejurarile fiind mai favorabile.

De la înființarea primei școle românești în Turcia și până astăzi sunt 35 de ani. Un timp destul de mare.

Progresele sunt de neîgăduit satisfăcătoare, dar totuși a rămas un câmp destul de larg de activitate, care dacă ar fi bine lucrat, rezultatele ar fi îmbucurătoare, la din contra vom rămâne staționari și celelalte naționalități vor câștiga foarte mult pe sama noastră.—Urez din inimă acelor apostoli cari mai trăiesc, încă mulți ani fericiți, să ne poată ajuta în ajungerea scopului sfânt ce lucrăm; iar celor adormiți, Dumnezeu să-i odihnească în pace; memoria lor fie eternă!

Acum, voi vă arăta în trăsături generale câte-va piedici cari trebuie să mai curind sau mai târziu înlăturate pentru a pute progresa școlile noastre și a nu ne plânge că n'avem elevi și trebuie să închise.

a) Pentru a pute merge o școală românească regulat, cred, după câte am putut observa, că e nevoie de un mijlocitor între școală și părinți.

În țară, avem primarul și consiliul comunal, revizorul școlii, cari se interesează căutând a ajuta pe învățătorii în greua lor misiune.

Acolo, unde neînțelegerea între corpul didactic și partea administrativă domnesce, progresele școlii sunt nule. Din contra domnind armonia, școla progresază; împreună cu școla, tinerile generațiuni transformă în mai bine fața satului ori a târgului. Din acestea vedem că școla e strins legată de comună.

Asemeni și conducătorii trebuie să fie uniți prin armonie.

În Turcia lucrurile stau cu totul alt-fel.—Relațiunile dintre profesori și membrii mai însemnați ai comunei sunt reci, mai în toate comunele.

Și iată de ce: Unii sunt de părere, că dascălul să fie suveran în școală fără control. Aceștia se bazază, că acei delegați ai comunei, nu sunt destul de instruiți, de a pricepe rosturile școlii.

Alții sunt de părere contrară.

Delegații comunelor, cum se numesc acolo „efori“ nu au și nici trebuie să aibă rolul revisorilor școlari, ori a inspectorilor; ci un rol cu totul deosebit de învățământ. Ei fiind totă ziua cu părinții, pot stăruie în aducerea copiilor la școală în număr mai mare. Când vre-un părinte are vre-o nemulțumire din partea dascălului, prin intermediul delegatului se poate aranja neînțelegerea, fără a se face multă gălăgie și a se turbura mersul școlii.

Când e nevoie de reparațiuni la școală ori ajutoare la cei săraci, dascălul prin intermediul acestor consilieri poate aduna o sumă necesară cu care s'ar pute face față acestor cerințe.

Tot cu concursul consilierilor se pot aranja diferite serbări culturale și de bine-faceri.

Acești delegați ai comunei trăind în armonie cu dascălul, școla nu va suferi.

În acest mod înțeleg eu influența consilierilor comunali asupra școlii.

b). Corpul didactic, pentru a 'și pute îndeplini cu succes misiunea, trebuie *preparat* pentru aceste.

Nobila hotărâre luată de Domniul Miniștri ai Cultelor și Instrucțiunii Publice în ultimii ani de a se primi absolvenții ai cursului primar de origină macedoneană în școlile normale va înlătura una din piedicile arătate mai sus. Prin acești tineri institutori se va face o selecțiune în corpul didactic primar al școlilor române din Macedonia.

(Va urma)

V. Stroescu

Sofia

Revisorul școlar al județului Neamțu

«Cercurile Culturale» *)

Cercurile culturale în acest județ au fost organizate ast-fel:

I). Toți învățătorii sunt grupați în 11 cercuri culturale, luând parte câte 10—12 învățători la fie-care.

Dacă ar fi mai mulți la un cerc, i-ar ajunge rîndul la lucru prea rar și unii ar parcurge distanțe prea mari.

Reședința e la școlă cea mai din centrul circumscripțiunii cercului și pe cât să pôte cea mai la față și cu local bun.

II). În prima ședință din Septembrie în fie-ce an se întrunesc fie-care la reședința cercului respectiv și aleg dintre ei: Președinte, cel mai bun învățător titular și un un secretar.

Ei se aprobă de revisor și nu pot fi înlocuiți în cursul anului de cât pentru motivele indicate în lege și regulament pentru suspendarea învățătorului și tot cu aprobarea revisorului.

În caz de abateri grave, revisorul pôte înlocui pe președinte prin altul până la o nouă alegere.

III). Fie-care cerc are: *Expediția, registrul de intrare și eșire, registru de prezență și de Procesele verbale* constatătoare de cele discutate în fie-care ședință; precum și dosarul seü aparte; căci reședința cercului se pôte muta de la o școlă la alta după împrejurări.

IV). O dată pe lună în Duminica a doua ceî 11 președinți ai cercurilor culturale se adună la reședința jude-

*) Memoriu prezentat D-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice la 24 August 1901, cu ocaziunea convocării revisorilor școlari pentru consfătuire asupra orarului, cercurilor culturale, vacanțiunii regionale și altele.

tului, în ședința cercului cultural central sub Președinția revisorului.

Li se comunică diferite norme și dispozițiuni ministeriale, apoi urmăzã constătuirea asupra celor ce ar fi mai folositoare de făcut de fie-care în ședința viitoare a cercului ce presedzã.

O datã cu Președinții vin și învățătorii care au voce, cunoscinți musicale și care voesc să învețe în cor pe mai multe voci, diferite cântece religioase și patriotice.

Acosta se va face de 4 ori pe an la epocele hotãrite de revisor dupã prealabila înțelegere cu Președinții și coriștii

Din aceste 4 epoci în vederea corurilor: întâia ședință va fi înainte de Crãciun, iar alta înainte de Paști

Pentru cheltuelile de transport, în unele cercuri contribuiesc învățătorii: comunile nu voesc să înlesnescã transportul de și ar trebui.

Programa lucrãrilor este compusã din urmãtoarele 7 puncte :

1). Improspãtarea cunoscințelor pedagogice ale colegilor din fie-care cerc.

2) Combaterea surperstițiilor, viciilor, relelor din popor, ca: alcoolismul, concubinajul, furtul, minciuna, necurãtenia, traiul neigienic, șarlatismul...etc.

3). A desvolta *gustul de cetire* prin răspândirea cãrților morale și instructive, prin conferinți și ședetori culturale,

4). A desvolta spiritul de asociațiune înființând case de economii sãtescã și mici ateliere de industrie casnicã, confecționarea lucrãrilor pentru mobilarea caselor țãrãnesci portul național, de meștesuguri, etc. dupã nevoile fie carei localități.

5) A îndemna pe locuitori la o mai raționalã creșcere și îngrijire a copiilor, a vitelor, paserilor, a albinelor, gândacilor de matasã, pomilor; la cultura pãmintului.

6). Desvoltarea sentimentului național moral și religi-

os, a iubirei către copii și vice-versa, către școală, biserică, autorități și Patrie.

7). A se forma jurii sătești, cari să judece și se împace pe sătenii împricinați pentru a nu mai umbla prin judecăți pentru toate nimicurile.

V). *In a 3-a Duminică în fie-care lună*, învățătorii fie cărui cerc se adună la școală din satul ales mai înainte.

1). Dimineața asistă cu totii în timpul serviciului *Divin* la biserică din acel sat, unde s'aă înțeles cu preutul ca să începă slujba mai târziu.—Unul sau doi învățători țin cuvântări la biserică pe înțelesul poporului cu subiectele din programa alcătuită, alese în ședința precedentă.—Ar fi de dorit, ca conferințele morale se fie ținute de preot, iar cele sociale de învățător.

Afară de cazuri excepționale când învățătorul intru-nesece toate calitățile cerute unui bun dascăl și cetățen model—s'a găsit mai folositor ca conferințele în fie-ce sat să se țină de învățătorul din alt sat.

Intr'un an ajunge rîndul pe fie-care sat cu școală

Fie-care învățător are prilejiul a vorbi locuitorilor din satul său în cele alte Duminici și serbători la biserică *)

2). După ieșirea de la biserică, ieși masă împreună și la ora 1 p. m. la școală,—*se declară ședințele deschise în ordinea următoare:*

Una oră, conferinți poporului adunat la școală; lămuriri și conversațiuni familiare despre chestiunea tratată.

Notă. *) La cercurile culturale, în toamna trecută, au participat și preuții. Ei în duminicile în care mergeu la biserică în alt sat, ieșău mai de dimineață de la biserică din satul lor.

Lucrând împreună în unele cercuri, au dat mari rîde conferințele, iar în altele sau năseut și miei neînțelegeri: voidind câte un preut să fie Președinte și se dicteze. Chestiunile sunt mai mult de atribuțiunea școlilor, de aceea învățătorul trebuie se fie ca Președinte activ; de ore ce majoritatea preuților nu pot desvolta și trata multe din subiectele programei.

Jumătate oră, o lecțiune practică de model de $\frac{1}{2}$ ore ținută de învățătorul la rând cu copiii școlii unde se ține conferința.

Jumătate oră, critica obiectivă, prietenească și instructivă a lecțiilor tratate, numai între învățători

Un sfert oră, vederea și observarea arhivei școlii; sfătuirii și îndrumării relative la lucrările de cancelaria.

Un sfert oră, comunicări de ordine și dispozițiuni luate în ședința președinților la cercul cultural central.

Una oră, canto, rugăciuni de școlă, și cântice patriotice,

La urmă, se hotărășce: subiectul, persoana și satul în care se va ține conferința și lecțiunile practice în ședința următoare—alegerea și fixarea lecțiilor se face așa fel în cât fie-care obiect în cursul anului vine la rând **) încheindu-se cuvenitul proces-verbal după care a doua zi —o întocmai copie—să înainteză revisorului, arătând și pe învățătorii absenți.—Absența de la ședința unui cerc cultural este egală cu absența de o zi de la clasă.

Tot la finele ședinței — după dispozițiunea ce s'a găsit, că e bună — se hotărășce și se prevede în Proces-verbal—care școlă de cătun ori suplinită și în care Joi după amieză în acea lună să fie vizitată de președinte sau delegatul său—învățător titular apt—ca să scie învățătorul de cătun, ori suplinitor spre a aduna copiii.

Acolo, el face lecții de model, observă cum face lecțiunile dascalul respectiv, și arată în mod colegial greșelile; apoi îl îndrumeză în ale cancelariei. — Resultatul acestei vizite pedagogice se comunică revisorului prin o scrisoare confidențială.

Notă. **) Pe viitor înființându-se mici ateliere ori școli de meserii în centrele mai mari — maestrii lor vor face parte din aceste cercuri culturale întocmai ca și învățătorii; atunci se va alege și învățătorul, care în serbătorile următoare va ține conferinți asupra subiectelor la rând după programa simplă a acelor școli; căci tinerilor cari să pregătesc pentru meserii li va folosi mai mult puținele cunoștinți teoretice din cele absolut necesare, date sub formă de conferinți serbătoreă de cătră învățătorii apti ai fie-cărui cerc, de cât cursurile regulate ținute în clase de la catedră de anume profesori; pentru că aceste din urmă cursuri li disolvă gustul spre siujbe.

Acastă măsură a îndemnat la muncă rodnică atât pe titulari cât și pe suplinitori.

Dar, fiind prea puțin ca să rămână uu sat numai cu ceea ce s'a putut face la o ședință a cercului cultural, fie-care învățator în satul seü, tratează—intr'un an rînd pe rînd, toate subiectele din programă, în întruniri la biserică sau la școală.

Cercurile culturale sunt bine venite. Ele formeză o instituțiune cu o menire frumósă.

Cercurile culturale în acest județ, în anul școlar 1900-1901, au dat următoarele rezultate :

1) La munte, a convins populațiunea ca să părăsască urîtul obiceiü de a mai face: horă, nuntă și cumătria la cărciumă.

2). La Cut și în altele căte-va sate a făcut pe locuitorii să se lese de beție: iar în altele să bea, mai puțin, și mai mult vin

3). S'a înființat 11 Societăți de Imprumut și Pastrare.

4). S'a făcut serbări școlare: unele pentru a face școla iubită de săteni; și altele pentru a da profite bănesci cu care se procură haine și rechisite școlare copiilor saraci; iar cu 1/2 din venit se măreșce fondul societățelor cantinelor școlare.

5) S'au mai îmbunătățit metodele de predare; lucrările de cancelarie, sau mai complectat registrele, devenind mai uniforme.

6). S'au mai inițiat învățatorii în lucrul manual, de la colegii lor mai dexteri.

7). S'au format căte-va grădini școlare și s'au îndrumat sătenii către adevărata cale bună de urmat, spre a scapa o dată de mizerie și lipsa de cultură în care se află și a deveni buni gospodari, etc.

8). Tot lor se va datora, cred, înființarea micilor ateliere în unele centre mai mari.

Conferințele săptămânale ale institutorilor, ar fi de ajuns de două ori pe lună.

* * *

Relativ la mijlocele pentru dezvoltarea sentimentului național, tablourile Familia Domnitore a Țerei și cele istorice, ar fi bine să se vîndă populațiunei rurale — prin cercurile culturale — cu un preț foarte mic; căci se știe că locuitorii au înclinațiunea de a avea chipuri în casă și cumpără numai tablouri străine de pe la vîndători ambulanzii străini, cari umblă pe la ȧrmaroace prin orașe și prin sale

" " "

Con
 În urma consfătuirei cu președintele cercurilor culturale și învătătorii, cari fac parte la cor: în sedința cercului cultural central, care a avut loc în ziua de 9 Septembrie a. c. la școla „C. Negri” din Piatra N. sub președința revisorului școlar, s'a stabilit a se mai ocupa cercurile culturale în acest an și de chestiunile următoare:

1). A stării la proprietari, sateni fruntași pentru a dona de veci terenul necesar pentru grădini școlare și câte-va hectare pentru cultivare sistematică—și unde nu va posibil a se închirie din timp cel puțin 28 prăjini pământ ca fie-care școlă să aibă grădina școlară de model; sfătuindu-se cum să se procedeze la cultivare spre a atinge scopul.

Cu privire la cultivarea la țarina a terenurilor arandate de la Cassa școlilor, Onor. Minister se mulțumește de o camdată a se face cel puțin $\frac{1}{2}$, furaj iar pe rest a aplica rotația sămănaturilor dacă nu se va putea și îngrășarea sistematică.

2). Înființari: I), de școli de adulți în orașe și comunele rurale organizate cu două secțiuni: a). Preparatoare sau analfabeților și b) secția cursurilor libere. II), de co-

atteches...

ruri vocale și bisericești, cari să cânte serbătorile la biserică.

3) Stăruinți fără oboseală, pentru formarea comitetului compus din: Preot, Primar, învetător și sateni fruntași—conform dispozițiilor Ministeriale—spre a aduna prin liste de subscripție și a capata declarațiuni în regulă, de materialul sau ajutorul de ori ce soiū donat pentru construire de localuri de școlă.

4). Iniințarea de școli de meserii sau mici ateliere pe lângă școlile din centrele mai populate și pe lângă școlile urbane.

5). Iniințarea de societăți de împrumut și păstrare între între săteni. Până în prezent s'a iniințat la Siliștea, Fodoleni, Roznov, Tazlău, Cut, Pângarați, Buhaluța, Ilanqu, Călugăreni, Pipirig, Vânători-Nemțu, Bălțățesci, și Bodescu-Precistei.—6). Pregătirea pentru serbarea pomilor prin pepiniere plantare și altoire fie și în grădini închiriate.—7). Pregătirea din timp pentru serbarea de la «Resboeni» la care școlile la 30 August a. c. s'au prezentat foarte bine. 8). Aducerea la îndeplinire a măsurilor igienice, stabilite tot în conferințele g-le din acest an împreună cu medicul primar al județului și cuprinse în menționatul memoriu al confer. g-le. 10). Se vor da baturi, serbări școlare—cu bilete vizate de revisorat—anume pentru sporirea fondului societății «Propășirea»: făcând pe public—prin conferinți—să înțelegă, că cu acești bani se ajută tot pe școlarii școlilor rurale, cu hrana la cantine și cărți celor saraci.

Revisor școlar, GH. NICOLAU.

Educația națională a poporului și serbarea de la „Răsboeni“

din 30 August 1901.

Când s'a dis că Inſtitutorul german a învins pe Francejî la 1870, s'a înțeles influența șcôlei pentru cultura și educația națională a Germani'or.

Dacă pentru statele cele mari, bogate puternice și înaintate în cultură, educația națională este baza existenței lor; apoi pentru *statul Român cultura națională este unica condițiune a vieții sale.*

Regatul Român independent aședat ca o santinelă la gurile Dunărei și despărțind marile și puternicile împărății a Rusiei și Austro-Ungariei de imperiul muribund al Turciei—din care s'astăptă din zi în zi fie care să-și iea partea leului—este expus că la cea întâiu conflagrație în Balcani, nu numai să țină pept cu puternicile împărății apărându-și integritatea teritorului și existența națională; dar este dator a lupta spre a-și câștiga unirea cu frații noștri, de peste hotare.

Iată de ce noi Româniîi trebuie să lucrăm mult mai mult pentru cultura națională patriotică a poporului românesc.

Trecutul nostru glorios din cele mai grele timpuri—acum 400 de ani—când toate poporele circumvecine se supusese Turcilor și numai noi am avut curajul și vrednicia a ne împotrivi curentului cotropitor al barbarilor, oprindu-i—ca un zid de granit—de a mai înainta contra creștinătăței, ni-a câștigat renumele de popor vitez, pe care la 1877, cu ocazia luptei pentru independență, l'am înprospătat din nou, ztit în mîntea poporelor creștine, cât și în inima Turcilor—dușmanii noștriîi seculari.

Mulțime de localități din țara noastră au fost martore luptelor și vitejiei străbuniilor noștri.

Una din aceste localități istorice, însemnațe din trecutul nostru răsboinic, este și *Valea-Albă* sau *Răsboeniîi*

din Jud. Nâmțu, unde la 26 Iulie 1476 a avut loc o groznică luptă între Stefan Cel-Mare și Turci.

Fericita inspirație a ofițerilor regimentului 15 de doboranți, din Piatra-N. de a immortaliza amintirea acelei lupte prin ridicarea unui monument istoric acolo, a pus temelie unui mijloc de educație națională a poporului din împrejurimi, care alergă în fie care an, la 26 Iulie, să asiste la o grandioasă serbare ce se face cu ocazia aniversării acelei lupte.

În acest an aniversarea s'a ținut pe ziua de 30 August—odată cu luarea Griviței și patronul Regimentului 15 Răsboeni,—când lumea militară și civilă au contribuit fie-care cu cât s'a putut, spre a face o serbare cât mai imponentă, mai frumoasă și mai atrăgătoare.

În adevăr venit-a lume de prin toate împrejurimile: Fost-a de pe totă valea Bistriței până de pe la pârâiele Ciahlăului;—Fosta-a despre T. Nâmțu până despre *Baiu*—alt loc istoric, care ne amintește vitejia Marelui Stefan și a vitejilor Moldoveni—Fost-a lume despre partea cîmpului până de prin județul Roman: preoți, învățători și norod: bătrâni, tineri și copii.

Fost-a mulțime de lume din orașul Piatra, toate autoritățile din oraș și județ—Primarii cu consiliile comunale și fruntașii satelor, și grație înțelegerilor avute din timp de Dl. Revisor școlar, Gh. Nicolau, au fost peste optzeci învățători din județ mai toți în costume naționale, dintre cari mulți au venit cu școlile lor, câte 15—20 de copii, aduși cu căruțele. Apoi a fost armata: regimentul sub comanda D-lui Maior Radovici și miliția comandată de Dl. căpitan Păun.

Primarul din localitate făcuse pregătire din timp: toate casele din sat erau ornate cu brad și stegurile tricolore nu lipsiau; iar la intrarea în cîmp de pe șosea, era un frumos arc triumfal îmbrăcat în brad și steguri.

La orele 9 a. m. totă lumea era pe delul spre Monastirea Răsboeni, unde curtea era plină de lume și copiii școlilor aranjați frumos, de învățătorii lor.

După sosirea autorităților civile, militare și a armatei, s'a oficiat un Te-Deum în amintirea luptelor de la Rășboeni și Grivița și pentru Patronul Regimentului de cătră Protoereul județului, G. Popovici, asistat de întregul cler; apoi a plecat în o grandioasă procesiune către monument în ordinea următoare: clerul, autoritățile, școlile, armata și poporul. La monument s'a oficiat panachidă în amintirea eroilor căzuți în ambele lupte.

După panachidă corul învățătorilor din județ a cântat „Imnul Regii” pe mai multe voci, iar după acest a început discursurile.

Preotul G. Gervescu a vorbit din partea clerului, arătând importanța monumentului și a serbării.

Învățătorul C. R. Teofănescu—Gribinca din Bicăz, grăind cu cuvinte alese populare și adinc simțite, descrie lupta lui Ștefan cu Turcii, aducând laude ofițerilor care au muncit pentru ridicarea monumentului și apoi arată rolul învățătorilor în educația națională. Cuvintare frumoasă și mișcătoare, ascultată de mulțime cu o tăcere și o atitudine religioasă.

Dl. N. Ionescu de la Brad, deputatul colegiului al III-lea de Nâmțu, fost profesor universitar și Ministru, adinc emoționat și cu vocea tremurătoare ține o cuvântare foarte substanțială și bine simțită, făcând o comparație între starea Europei și timpurile de restriște a lui Ștefan-Cel-Mare, cu timpurile de astăzi espunând că învățătorilor, preoților și ostașilor le incumbă datoria de a menține și cultiva sentimentul iubirei de patrie și neam în fiii României și că rostește aceste vorbe cu credința că vor găsi eco în inimile calde și curat românești ale celor prezenți. Tunete de aplauze fac că abia se mai aud ultimele cuvinte ale veteranului și ilustrului orator. Ce entuziasm!...

Un elev al școlii din Vinători-N. depune o coronă de trunze de stejar din pădurea de la *Celate* Nâmțu rostind câte-va cuvinte plăcute.

A mai vorbit tinerul student, *Cădere*, după care în sunetul muzicii ce intonă marșul „Pe o stincă neagră” în-

cepu defilarea în ordinea următoare: școlile rurale cu învățătorii, purtând mai toți școlarii stéguri tricolore, delegațiunile și apoi armata.

Prin mulțime se observați mulți *curcani de la Plevna* cu scilpitore decoratiți pe peptul lor; lumea privind-u-i par'că vedeați în ei eroi de-ai Marelui Ștefan, martori din timpul cruntei lupte de acum 425 de ani.

Câtă strălucire, câtă măreție, ce înaltare de suflete!

Orele fiind 12, lumea a plecat să ȳea masa.

Prin dispozițiunile luate de Dl. Prefect Th. Dornescu, cu Dl. Primar local Ed. Papp, primăria a dat masă la peste 250 copii ai școlilor din localități depărtate.

La orele două mulțimea era din noți adunată pe plattoul de la monument, în fața unei scene anume construită pentru producțiunile elevilor de la diferite școle rurale.

Prin imnul „Vechea Mândră Romănio” cântat de corul învățătorilor și care a fost mult aplaudat s'a început serbarea populară, întreținută cu producțiuni școlare. S'au executat următoarele bucăți: «*Meseriașu*» versuri recitate de elevii școlii din *Buhalnița*, a produs mult haz; «*De necaz*» piesă teatrală populară de T. D. Speranță jucată de 3 elevi ai școlii din *Bicaz*, a reușit foarte bine, „*Cău țiganului*” anecdotă disă de un elev din *Tășcu*: „*Odă ostașilor romăni*” poezie recitată de un elev din *Vinători-N.* „*Cântecul lui Ștefan Cel Mare*” executat, în două voci, de elevii din *Humulești*: «*Mama lui Ștefan Cel Mare*» teatru de elevii școlii din *Tibucani de sus*; și «*Vaccinarea*» dialog spus de 2 elevi ai școlii din *Bodeșci-Preciștei de sus*.

Toți elevii s'au achitat de rolurile lor cât se pôte de bine.

Este de notat că anul acesta tôte școlile rurale din județ, ce au luat parte la serbare, s'au prezentat în mod demn și cu elevii bine pregătiți au escelat prin producțiunile lor și au produs o impresie foarte bine simțită. Timpul n'a fost suficient pantru a se mai produce și alte școle, ce erau preparate.—Lumea a rămas foarte mulțumită.

Succesul desăvârșit al serbărei se datorește în cea mai mare parte stăruințelor puse de energicul Revisor scolar, care și-a dat toate silințele ca această serbare să fie demnă de amintirea unor așa mari fapte istorice.

Serbarea s'a terminat, sub sară, prin simularea luptei de câtră armată dindu-se un atac cu focuri orbe

În această zi de întreită serbare patriotică, totul a fost instructiv și cu mult entusiasm. Lumea uitase că trebuie să plece pe la căminurile lor depărtate, de și era sară. Când, la sunetul muzicii, armata în marș a făcut începutul plecării, mulțimea nu mai înceta cu nesfârșitele urale! . . .

În urma unei așa frumoase serbări și cu atâtea învățăminte am putea dice că fie-care a plecat un altul de cum a venit.

Fie care copil, ca și fie care om mare, a adus cu sine în casa familiei lui—în satul său, în crierul munților sau în întinsul câmpiei—simțimintele și impresiile căpătate aici din toate cele vădute și auzite; s'a dus dic. cu o inimă mare să povestescă la ai săi și să le insuflă astfel aceleași simțiminte nobile.

Oare unde? cum? și când? s'ar putea mai bine desvolta în popor simțul național patriotic, ca aici, lângă acest sacru monument ridicat în memoria și pentru glori ficarea eroilor străbuni, arcași ai Marelui Voevod Stefan, cari cu prețul vieții lor ni-au păstrat: nu numai moșia, dat naționalitatea, limba, obiceiurile și religia—cele mai scumpe comori ale poporului român, conscient de origina sa. Aici, poporul are ocazia a vedea atîta paradă. atîta solemnitate și a auzi atitea învățături, frumoase și folositoare, care infiltrate în sufletul său, vor întreține vecinic focul iubirei de neam și moșie, Si ast-fel cu credința în Dumnezeu, dragostea de neam și speranța în viitorul glorios al scumpei noastre patrii, inspirați de exemplele acelor eroi, ca și ei, la vreme de cumpănă sau trebuință, vom dovedi lumii ce putem pentru realizarea celor mai scumpe idealuri naționale ale tuturor bunilor Români.

C. Vranceanu.

Institutor.

Piatra-N.

Schițe din Târgoviștea

A vorbi aici despre Târgoviștea, înseamnă a pose-
da acea titanică putere de gândire, acele vaste cunoștinți
despre trecutul ei, așa ca să v^e pot infățișa cele trei vē-
curi de m^arire, în care vechea capitală a țerei, Târgovi-
ștea, străluci de cea mai mare slavă, dete poporului mun-
tenesc și voievozilor lui prilejul d'a băga gr^oza în t^ote a-
cele pop^ore vecine, cari culezară s'atace datinele, credin-
țele, ori hotarele sale. Și ce aș putea spune eu despre
acest vechiu oraș al țerei noastre, acum p^arăsit de noroc
și despre care dv. să fiți streini? Ce cuvinte de m^argă-
rintare să 'nșir ca să v'o descriu pe ea cântată de toți
poetii mai de samă, pomenită în t^ote încheiările, cu l^eturi
rⁱ scrise, în istoria noastră. în țifre de aur? Din ce fire
ar trebui eu un biet scripcar să torc vorbele mele, spre
a v^e putea ține aici, fără să v^e răpesc zadarnic timpul;
iar întorcându-v^e la cămin să luați harta să priviți, cu
milă la ac^esta văd^uvă ilustră, însoțită cu: *Tepeș, Radu.*
Mihai Vitezul și Matei Basarab?

* * *

Fiică a Târgoviștei, eu de multe ori pe ruinele ei
am plâns și m^angăiată aș fi numai dac^a, acuma aș is-
buti să 'ngân slab ca slabele licării de veascuri uitate
de timpuri acea ce-mi sdrobesc sufletul, ori de câte ori
imⁱ îndreptez pașii, calc peste aceste sacre t^arâmuri, pes-
te ac^estă Romă a țerei u^ostre.

* * *

Trecutul acestui oraș, sub zidurile căruia s'a p^as-
trat atâtea veacuri libertatea, datinele și credințele nebă-
tute ale poporului nostru, este înveluit în negura vēcu-
rilor și cu greū în întunericul vremei să mai p^ote p^a-
trunde. Istoricul lui ca și a multora din țara noastră, pes-
te care trecură atâtea ordii barbare, atâtea nevoi este de

făcut și vedeți sarcina acesta n'ași îndrăzni să mi-o iau căci răpesc drepturile cronicarilor noștri de seamă și de la cari Târgoviștea așteptă s'o desgrope ei din pulberea trecutului. Eu voi înfățișa numai „Schile din Târgoviște» lăsând celor în drept să completeze dănsii ceea ce într'un timp scurt n'am putut să fac și nici că am avut la îndemână destule izvoare, cari să documenteze puternic ceea ce a fost acest oraș în vremurile lui de slavă.

* * *

Târgoviștea, în vechime târgul Terius, Teriscu, Tarus sau Trisus, după Dionisie Polino, iar după Dl. Tocilescu Târgul-ostei, mai toate orașele în vechime, numindu-se militarese, este așazată la pôlele Carpaților, pe malul drept al riului Ialomița, la colitura ce acest riu face spre sud-est,

Ca pozițiune geografică Târgoviștea, are o situațiune admirabilă și cât se pôte de poetică, de aceea a inspirat pe atâți poeți cari au locuit-o în trecut.

Spre miadă-nopte se mărginesce cu munții Carpați ale căror înalte culmi pe fruntea ei în coronă așezați feerie o lumineza și cu câmpul Teiușului; spre miază-zi cu Ulmiu, spre apus cu Capul dealului, iar spre răsărit cu riul Galbinița sau Ialomița și tot în acel punct pe culmea viilor, în capul Văiei-Voevozi să vede licărind, luminată de raze calde de sfințenie, Mănăstirea Dealului, zidită de Radu-cel-Mare pe la anul 1499. Acum se nasce întrebarea: Municipiul acesta fost-a un orașel Dacic, sau un orașel Roman?

Fost-a el capitală a țerei, pentru prima oră, sub Mircea la 1383 sau încă și mai de mult, de pe vremea vodatelor din dreapta și din stângu Oltului, fusese capitala a vre unia dintr'acestea? Primei întrebări i-am găsit răspunsul dat de răposatul academician Gheorghe Bariț care dice că mai toate orașele și cetățile, mai mari, sau mai mici, fortificate sau deschise în Trais sau în moldova,

ori în Muntenia, sunt puse pe ruinele castelōr stative, tur-nurilor și fortificațiunilor de către coloniștii și legionarii romani, iar la unele din acestea s'aū intrebuintat chiar pietrele și cărămidile scōse din edificiile monumentale ale colonelōr Romei*)

La a doua chestiune raspunde D. Tocilescu, care di-ce ca după voivodui Seneslau găsim pe la 1272 pe Li-tean stăpân peste un voevodat din stânga Oltului; capi-tală lui era Târgovistea și în lupta care a avut-o cu La-dislau Cumanul, el cade invins, iar fratele sēu Barbaș scapă, după ce dă acestuia sume de bani și este liber a se întorce să domnēscă la Târgovistea, ceea ce dove-desce că acest oraș a urmat încă a fi capitala numitului voevodat.

Vorbesc, cum vedeți, despre lucruri petrecute acolo în veacul al XIII-lea și totuși pe atunci, Litēn-vodă, pōte precede cu ostile sale și încinge în rășboi pe Sărbi. Și când ne gândim că această vestită cetate—în trecut—este astăzi o adunătură de intinse ruine peste care ca zabranic negru de doliu s'așterne greu nepasarea celor ce o stăpânesc.

De la Litēn-vodă înainte, și nici chiar în acele tim-puri, nu se pomenește nimic despre acest oraș, care de sigur n'a încetat a fi mereu capitala țerei Muntenesci, căci ast-fel *Mircea* n'ar fi căutat a o întări cu ziduri de jur împrejur și în care să păstreze atâtea veacuri tronul și tōte *boğățile țerei noastre***).

Aci *Mircea* se puse la adăpost de invasiunile și pră-dările barbarilor, organiză țara milităresce, întări temelie-le palatului domnesc și ale tronului sēu mareș; făcu o multime de aședămintē pioșe; iar când trimișii Portii ve-niră la dānsul, el le putu răspunde cu mândrie :

*) Veđi Apulium. Alba Iulia, Belgrad academia română pag. 24-25.

**) Deđi istoria de *Gr. Tocilescu*, partea I pag. 29-31.

«Padișahul nostru nu me îndoesc
 Vrea să facă țara uu pământ turcesc;
 Pacea ce-mi propune este o sclavie
 Până ce românul să se bată scie,
 Mergeți la Sultanul care v'a trimis
 Ș'or-ce drum de pace spuneți că e închis»

D Bolintineanu

Trebuea voivodul țerei ca să se bizue pe ceva ca să dea el asemenea răspuns și, atâtea reshôe purtate, atâtea hordii respinse, dovedesc că el făcuse din capitala țerei sale, o cetate neînvinsă; ast-fel nici c'ar fi putut trăi pe acele vremuri în care nimene nu putea fi stăpân pe vieță și coprinsul seî, nici face pe fiit lui Baiazid râv nitorî de prietenia lui și pe carc el o lögă cu dânsii numai în folosul țerei sale și incheea cu Mahomed, tractatul ce cunôsceti și care fu întocmit așa de înțelepțesc în cât, condițiunile coprinse într'însul fură respectate până când puturăm scapa de jugul turcesc, până în zilele de aur ale independenței noastre. Tepeș întăresce cetatea Târgoviștei, îi adâncesc șanțul din jurul ei și îl umple cu apă, căci dice D-l 'Tocilescu—că acum patru secole albia Ialomitei, erau mai sus și șanțurile cetății au putut fi umplute cu atâta apă în cât, cetelor lui Mahomed—baltă la Târgoviștea să li se pară.

Radu-cel-Frumos, lasă ôre cum cetatea acésta în părăsire și, de mai multe ori, însuși el o pustiesce, dar destinul Târgoviștei se vede că era preursit a se stinge și a reinvie ca și fenixul din a sa ceușe; pentru că vom vedea că de și arsă de mai multe ori, în timpuri de grea cumpănă, totuși renaște și are epocele ei de spendore ca și cel mai vestit oraș, ca și cea mai măreță cetate din întreaga omenire.

Smara.

(Va urma).